

3. Ressourceproblematikken **- et samspil mellem natur og menneske.**

3.1. Vækst og ressourcer.

Kravliste til "Vækst og ressourcer":

1) Være fortrolig med de i afsnittet omtalte begreber og problemstillinger.

Ordliste til "Vækst og ressourcer".

1) Lær de fremhævede ord og begreber i dette oversigtsafsnit.

Vi har her i efteråret arbejdet med at belyse, hvordan og hvorfor vi i Europa i øjeblikket har et stagnerende befolkningstal. I de kommende årtier vil se en nedgang i befolkningstallet.

U-landene er derimod nu og i de kommende 50 år inde i en periode med en kraftig stigning i befolkningstallet. Ikke fordi antallet af fødsler per kvinde familie i u-landene vokser, det falder tværtimod og nærmer sig nu 2 børn per kvinde, men fordi de store børnegerationer i de sidste par årtier har overlevet, og i dag bliver stort set lige så gamle som I-landenes befolkninger.

U-landene oplever således,

at FN's vaccinationsprogrammer, bedre adgang til billig medicin mod almindelige sygdomme, hurtigere fremkomst af nødhjælp, og en gradvis forbedring af hygiejnen, har ført til et stort fald i børnedødeligheden, og dermed **en hurtig stigning af befolkningstallet.**

Vi har på klassen beregnet, at fordoblingstiden i Nordafrika og Mellemøsten ligger på ca. 20 år i øjeblikket, og var for få år siden nede på 12-15 år i f.eks. Jordan.

Mange u-lande har således i disse år så store generationer af unge, at **børn og unge udgør mere end halvdelen af befolkningen.**

Hvilke forventninger har disse mange unge til de kommende år ?

At få en uddannelse.

At få et arbejde.

At få flere materielle goder.

At sundhedsvæsenet og drikkevandsforsyningen fortsat forbedres.

At der eksisterer et socialt sikkerhedsnet.

At der er tilstrækkeligt med fødevarer.

Kort sagt: en højere levestandard. De kan jo på satellit-TV se, hvilken levestandard europæerne, nord-amerikanerne og deres egen overklasse har.

Opgaver:

a) Vurdér mulighederne for at ovenstående forventninger kan opfyldes !

b) Hvordan reagerer mange unge i f.eks. Nordafrika på fremtidsudsigterne?

c) Hvilke forslag har du til løsning af problemerne?

Malthus (i 1798) om befolkningsvækst og fødevarer-ressourcer.

Denne usikkerhed omkring fremtiden er ikke af ny dato. I mange historie-, samfundsfags-, økonomi- og geografibøger kan man læse om en fyr ved navn Malthus, der udtalte sig om dette emne omkring år 1800.

(Læs i "Naturgeografi"-bogen side 298) eller ("Alverdens Geografi" side 88-89 og 155).

"Grænser for vækst" i 1972.

Malthus' tankegang fik fornyet aktualitet i starten af 1970'erne, hvor videnskabsfolk i bogen "Grænser for vækst" regnede på Jordens ressourcer og fandt ud af, at med den eksisterende ekspansion i folketallet og forbruget af ressourcer, ville en række nødvendige råstoffer slippe op inden for få generationer. Oliekrisen i 1973, hvor det gik op for europæerne, at vi var helt afhængige af forsyninger fra Mellemøsten, satte for alvor gang i debatten.

Enten var man "**Neo-malthusianer**" og så dommedag foran sig, eller også var man "**Anti-malthusianer**" med holdningen, at det går jo nok. Når bare menneskeheden bliver tilstrækkeligt presset, ja så gør vi nye opdagelser, der redder situationen.

Malthus' tankegang er stadig aktuel. Nu debatterer vi blot andre emner, f.eks. i Danmark: Er der rent drikkevand nok? Kvæles vi i affald og forurening? Kan vi assimilere flere udlændinge?

"Den grønne Revolution" øger fødevarereproduktionen.

syntes i 1970'erne og 1980'erne at få **den globale fødevarerforsyningssituation** til at se ret så lys ud. Men de lidt dyrere frøsorter, som især slog an i Sydasiens, havde den fattigste del af bønderne ikke råd til, så da kornhøsten steg og priserne faldt, gik mange konkurs og måtte drage til byerne som arbejds- og boligløse.

I Afrika skulle diktatorerne ikke nyde noget af en yderligere tilflytning til hovedstaden af fattige og desillusionerede bønder, så dér havde man ikke travlt med at indføre "Den grønne Revolution".

(Læs: "Naturgeografi" side 290) eller ("Alverdens Geografi" side 155 og 157-162).

Fødevarer-situationen i dag.

Med hensyn til fødevarer har der globalt set været nok hidtil, om end skævt fordelt, men hvad fremtiden angår, så er **FAO** (FN's fødevarerorganisation) knap så optimistisk i dag. Ganske vist har vi i EU og i Nordamerika oplevet og oplever store madbjergene som følge af store statstilskud til landmændene, men **fødevarerpolitikken i både EU og USA hedder "selvforsyning"**.

EU's landbrugspolitik med kunstige priser, tilskuds- og udligningsordninger har produktionsmæssigt været en alt for stor succes. Ordningerne sikrer EU's landmænd priser på landbrugsvarerne svarende til en passende levestandard i deres respektive lande, men koster EU's kasse særdeles mange penge (i Danmark uddeles ca. 100.000 kr. per landmand). Derfor er EU ikke interesseret i at betale for en overproduktion, der så må afsættes uden for EU med store tab, da verdensmarkedspriserne normalt er væsentligt lavere. EU er altså ikke interesseret i at levere fødevarer til f.eks. Afrikas voksende befolkninger.

Men hvad så med at vende bøtten på hovedet! Kunne der ikke være en idé i at minimere landbruget i Europa, og så hjælpe u-landene med en kraftig forøgelse af fødevarereproduktionen? Så kunne vi købe flere fødevarer af u-landene hele året, og ikke blot i nogle få vinter måneder? U-landene har billig arbejdskraft, ofte økologisk drift og kan levere til de lave verdensmarkedspriser. Samtidig kunne vi på den måde støtte u-landenes landbrug - en god form for u-landshjælp. Næh, europæerne skal ikke nyde noget af at være afhængige af fødevarer fra andre lande, vi husker tydeligt oliekrise og olie-afhængigheden af Mellemøst-landene i 1970'erne.

Så konklusionen er, at **u-landene må klare sig selv**. De må prøve at forøge fødevareproduktionen i takt med den store befolkningstilvækst, ja helst lidt mere. Kan de det?

U-landene oplever samtidig, som vi har set i befolkningsafsnittet, en kraftig urbanisering. Kan den rurale befolkning skaffe mad til den voksende bybefolkning ?

Hvilke naturlige ressourcer har bønderne at trække på? Og har vi nogle gode landbrugsråd til, hvordan de kan øge produktionen?

Opgave:

1) Find talmateriale på www.udviklingstal.dk , der illustrerer udviklingen i fødevareforsyningen i de forskellige verdensdele.

Kommentér de fundne tabeller/grafier.

2) Fødevareforsyning til de voksende byer studeres på:

<http://www.fao.org/worldfoodsummit/english/newsroom/focus/focus2.htm>

og mere generelt på:

<http://www.fao.org/worldfoodsummit/english/index.html>

U-landenes landbrugsproduktion -kan den øges i takt med befolkningsvæksten?

Har vi nogle gode råd til U-landenes landmænd ?

U-landenes landmænd og regeringer skal, som det kan forstås, i gang med en voldsom vækst i fødevareproduktionen, hvis de skal kunne selvforsyne deres hurtigt voksende befolkninger.

Da nu Europa har haft så stor succes med at øge landbrugsproduktionen siden 2. Verdenskrig, må man jo kunne hente gode råd her. En dansk landmand kunne således fremhæve:

1. Øgede landbrugsarealer:

De bedste landbrugsjorde er jo i brug, så man må i gang med de semiaride jorde og rydning af regnskovsarealer!?

2. Undervisning:

Det er jo altid en god idé, uanset hvilke forandringer, man skal i gang med. Flere u-lande har vist, at det godt kan lade sig gøre på ret få år og med små midler at hæve uddannelsesniveaue. Vi må så håbe, at de veluddannede bliver i landet og ikke lader sig lokke til andre lande ved udsigten til en højere levestandard.

3. Kunstgødning:

Kunstgødning er ikke dyrere end at mange u-lande godt kan få råd til at købe det, men hvordan er det nu med overgødskning og nedsivning til grundvandet. Har vi i i-landene med al vor teknologi fået styr på det problem?

4. Kunstvanding:

Kunstvanding er ikke nogen nymodens opfindelse, men har været anvendt i årtusinder. Mange steder er anlæggene dog gået til grunde sammen med de kulturer, der anlagde dem.

For 30-40 år siden lavede man mange store dæmninger over en række af de store floder i u-landene. Tiden viste, at der både var fordele, men også en række ikke ventede ulemper. En af de største ulemper har nok været problemerne med at styre kunstvandingen, så markerne ikke salter til og jorden ødelægges. I dag er mange u-lande så forgældede eller har ustabile styre, at det er svært at skaffe kapital, så der er langt imellem de store nyanlæg.

Derfor satser man i dag -ofte via u-landsbistanden- på små anlæg, der kun berører små arealer, og som den lokale befolkning selv kan være med til at bygge. Uventede skader er derved begrænsede, men til gengæld tager det tid at dække store landområder.

(Læs: "Naturgeografi" side 247-249) eller ("Alverdens Geografi" s. 21-24).

5. Sprøjtning mod skadedyr og plantesygdomme

er også en mulighed, som u-landene ofte har råd til, men igen har vi doserings- og forureningsproblematikken ligesom med kunstgødningen. Indiske landmænd og mellemamerikanske plantagearbejdere har allerede erfaret, at arbejdet med kemikalierne uden personlige værnemidler resulterer i sygdom. Har bønderne i u-landene råd til beskyttelsesdragter og lukkede traktorer med friskluftsforsyning?

6. Øget brug af teknologi:

Traktorer og mekaniske landbrugsredskaber kan givetvis øge effektiviteten. Derfor satte man allerede for 40 år siden ind på dette punkt. Problemet var dengang, at maskinerne var udviklet til landbrugsjordene i i-landene, at der ofte manglede lokale folk som reparatører, og at reservedelslagre ikke var rentable i u-landene. I dag er problemerne også, at en øget maskinanvendelse vil resultere i endnu større arbejdsløshed. Endelig melder landmænd i i-landene om traktose-problemer, der hvor maskiner har været anvendt i mange år, så det er noget af en balancegang for landenes ledere.

7. Bedre frøsorter:

"Den grønne Revolution" er omtalt ovenfor. Gén-teknologiens muligheder er det nok for tidligt at udtale sig om endnu, men vi i Europa er da skeptiske.

8. Andre landbrugsformer:

Fra Kina, Sovjetunionen og Israel kender vi systemer med kollektiv drift, men det synes som om, at sådanne driftsformer kun fungerer rimeligt, når befolkningen har ryggen mod muren, det være sig krig eller hungersnød. I Tanzania prøvede man i 1970'erne uden den store succes. Derimod kunne man godt forestille sig, at foreninger á la andelsbevægelsen i Danmark kunne skabe forbedringer.

Konklusionen er nok, at det ikke er så let at rådgive u-landenes landmænd og regeringer, men løsninger haster, hvis vi mener vores selvforsyningspolitik alvorligt, og vi ikke ønsker, at fødevarerproblemer skal resultere i storkonflikter og folkevandringer.

Opgave:

a) Hvilke forslag til løsninger har du?

Brundtland-kommisionen i 1987 om miljø, forurening og affald.

satte i rapporten "Vor fælles fremtid" fokus på miljøet, herunder den stigende forurening, og det blev startskuddet til de mange senere miljøkonferencer (Rio, Tokyo mm.) og miljøorganisationernes vækst. Nøgleordene var "**Bæredygtig udvikling**".

I dag er nøgleordene: **Affaldssortering** og **Genbrug**.

(Læs i "Alverdens Geografi" side 7).

Klima-debatten, energi-debatten og terror-debatten.

Klima-debatten om hvorvidt det er mennesket eller naturen selv, der er årsag til den stigende temperatur, har bølget siden starten af 1990'erne. I mange år var det mest en debat imellem forskerne, men de mærkbare og synlige vejrændringer samt konsekvensberegningerne i form af fremtidig højere global vandstand, lokalt flere storme, mere tørke eller oversvømmelser, har vækket politikerne her efter årtusindskiftet.

Mest international gennemslagskraft har den tidligere amerikanske vicepræsident Al Gore haft via sin klimafilm "An Inconvenient Truth" ("En ubekvem sandhed") samt via talrige foredrag rundt om i verden.

Energi-debatten om hvorvidt der er energi nok i verden til at skabe en øget levestandard, ikke mindst i de lande hvor befolkningstallet og/eller forbruget vil stige dramatisk frem til år 2050, har også vakt politikernes opmærksomhed, idet ikke blot energimængden, men også prisen på energi påvirker hele verdenssamfundets struktur meget.

At de fossile energikilder (især olie og gas) også fortsat ser ud til at skulle hentes i Mellemøsten, præget af politisk ustabilitet, gør ikke problematikken mindre.

Se: "Energi-intro" på:

<http://intranet.odensekatedralskole.dk/%7ESI/Energi-SI-intro/energi-SI-intro.ppt>

Terror-debatten, der især har præget verden efter anslaget mod de 2 World Trade Center-tårnene i New York den 11. september 2001, har øget den politiske opmærksomhed på områder af verden med stor fattigdom og ulighed, politisk ustabilitet, stor vækst i befolkningstallet, stor vækst i forbruget, samt de områder af verden hvor vores energiforsyning kommer fra.

Politisk er der derfor en nøje sammenhæng imellem disse 3 debatter.

Spørgsmål:

- 1) Er det korrekt, at klimaet ændrer sig pga. vores CO₂-udslip ved forbrænding af olie, gas og kul?
- 2) Skal vi nedbringe forbruget af olie, gas og kul:
 - for at begrænse klimaændringerne?
 - for at begrænse vores afhængighed af Mellemøsten?
 - for at der i de næste 50 år kan være energi nok til de ekstra 3 milliarder mennesker på Jorden?
 - for at de nuværende fattige lande kan få en højere levestandard, så vi undgår krig og terrorisme?
 - for at sikre, at der også er energi til vores egne børn og børnebørn?

3.2. De naturlige ressourcer.

Kravliste til "De naturlige ressourcer":

- 1) Kendskab til de vigtigste jordbundsbegreber (se afsnittet om "Jordbund").
- 2) Kendskab til vandets kredsløb imellem havet, luften og jorden.
- 3) Kunne forklare hvorfor der er forskellige varme- og nedbørsmængder, tryk- og vindforhold, og dermed forskelligt klima på Jorden.
- 4) Kunne give en grundig forklaring på vejrforholdene i troperne samt i Europa.
- 5) Kunne lave en kort-tids-vejrprognose for Danmark ud fra den teoretiske viden kombineret med målinger fra OK-vejrstation samt aktuelle data hentet fra Internettet og DMI-linien.
- 6) Kunne redegøre for Jordens klimazoner og plantebælter.
- 7) Kunne forklare hovedprincipperne bag debatterne om luftforurening, nedbrydning af ozonlaget, ændringer af drivhuseffekten og dermed klimaændringer.

Ordliste til "De naturlige ressourcer":

- 1) Lær jordbundsbegreberne i afsnittet om "Jordbund".
- 2) Lær de fremhævede begreber i bogens "Vejr og klima"-afsnit.

Jordbund

er en væsentlig ressource, når landbrugsmulighederne skal bedømmes. Jordbunden er normalt betegnelsen for de øverste par meter, som består af stumper af den underliggende "bjergart" samt biologiske omdannelsesprodukter.

I Geografi i 2.g vil vi her nøjes med at påpege og kommentere nogle få karakteristika for vores egen sand- og lerjord samt tropernes rødjord.

De to vigtigste danske jordarter er:

Navn:	Sandjord = morjord [mår-] = podsoljord	Lerjord = morænejord = brunjord
Beliggenhed (i DK):	SV-Jylland	Øst_Jylland og øerne
Aflejret af:	smeltevand fra isen	gletsjerne (eller smeltevand ?)
Består af:	sand	sten + grus + sand + silt + ler + kolloider (fint ler og humus)
Sortering:	sorteret / lagdelt / store arealer med samme kornstørrelse	usorteret (sammenrodet)
Struktur:	Enkeltkornsstruktur	krummestruktur (som et nybagt rugbrød)
Permeabilitet: (gennemtrængelighed)	stor	lille
Porøsitet: (% hulrum)	ret stor (30 %)	stor (50 %)
Næringsstoffer:	få	mange (de negativt ladede kolloider binder positive ioner)
Miljø-risiko: (grundvandsforurening)	stor risiko	lille (umiddelbart), men revner i lerjorden kan skabe hurtige passager til grundvandet.

Frugtbarhed:	lille	stor
---------------------	-------	------

Se atlassets kort ”Danmark – landskaber”.

Rødjord findes i store dele af tropenerne, og er karakteriseret ved et stort jern- og aluminium-indhold. Der er få næringsstoffer, da omsætningen fra døde træer og dyr går hurtigt. Rødjorden bliver ofte meget hård på ryddede arealer pga. den store fordampning. Er derfor svær at opdyrke. Er jernindholdet meget stort kaldes jordbunden for laterit.

(Se ”Naturgeografi” side 289, fig.10.46) eller (”Alverdens Geografi side 15, fig. 1.5).

Vejr og klima.

Vi vil beskæftige os grundigt med Jordens vejr og klima. Vi får derved en god forståelse af de processer, der ligger til grund for fordelingen af varme og nedbør på kloden, samt får belyst hvorfor nedbøren kan variere meget år for år nogle steder på kloden, medens andre steder har mere stabile forhold.

Ligeledes vil vi beskæftige os med den luftbaserede forurening samt de væsentligste elementer i klimadebatten. Baggrunden er, at i-landene i disse år anvender flere og flere penge på at mindske skader som følge af industrialiseringen, og samtidig er bekymrede for de globale miljøpåvirkninger, efterhånden som den materielle levestandard stiger ikke blot i i-landene, men også i u-landene.

(Læs ”Naturgeografi” side 145-184) eller bogen (”Vejr og klima”) eller (”Alverdens Geografi” side 29-63).

Rapporter udarbejdes.

3.3. Samfundsskabte ressourcer.

Kravliste til "Samfundsskabte ressourcer":

- 1) Kunne redegøre for de i afsnittet fremhævede fagudtryk.
- 2) Kunne give en vurdering af de i afsnittet fremhævede problemstillinger.
- 3) Kunne anvende et 3-kants-diagram samt kunne analysere indholdet.
- 4) Kunne give en overordnet karakteristik af dansk industri.
- 5) Kunne redegøre for de industrilokaliserende faktorer, gerne belyst ved eksempler.

Ordliste til "Samfundsskabte ressourcer":

- 1) Se de fremhævede fagudtryk i afsnittet.

Nogle nationaløkonomiske begreber.

Først kommenterer vi på klassen en oversigt over de vigtigste nationaløkonomiske begreber, som I vil støde på i den kommende tid. Vi vælger nogle korte definitioner, som økonomifaget måske ikke er helt tilfreds med, men som rækker til vores brug i Geografi.

Udtrykkene refererer altså til et lands nationalregnskab i et bestemt år.

Flere af udtrykkene angives ofte per indbygger som f.eks. BNP/indb. = BNP/cap. , hvor cap. står for det latinske "capita" = hoved.

- 1) **Bruttonationalproduktet (BNP)**: Værdien af den samlede produktion minus de indkøbte råvarer.
- 2) **Nettonationalproduktet (NNP)**: BNP fratrukket afskrivninger (slitage).
- 3) **Bruttofaktorindkomsten (BFI)**: BNP fratrukket skatter og afgifter.
- 4) **Nettofaktorindkomsten (NFI)**: NNP fratrukket skatter og afgifter.
- 5) **Bruttonationalindkomsten (BNI)**: BNP plus/minus økonomiske transaktioner (f.eks. renter af udenlandsk gæld, danske firmaers indtjening i udlandet).
- 6) **Handelsbalancen**: Balancen imellem eksport og import.
Balancen er positiv, når eksporten er større end importen).
- 7) **Betalingsbalancen**: Balancen imellem indtægter og udgifter.
(Handelsbalancen er altså en del af betalingsbalancen, som også indeholder de økonomiske transaktioner).
- 8) **Bytteforholdet**: Eksportprisernes udvikling i forhold til importprisernes udvikling.
(Mange U-lande har et negativt bytteforhold).
- 8) **Valutabeholdningen**: Beholdningen af fremmed valuta.
(Uanset om det er i Nationalbanken eller hjemme i skrivebordsskuffen).

Andre udtryk som er vigtige, når de statistiske tabeller skal læses og vurderes:

- 9) **Løbende priser = årets priser**: Priserne over en tidsperiode inklusiv inflation.
(Dvs. de priser og lønninger vi ser i dagligdagen).

10) **Faste priser** (med et bestemt år som udgangspunkt): Priserne over en tidsperiode fratrukket inflationen.

(Viser om f.eks. en lønstigning er reel, dvs. om den har givet en øget realindkomst / højere økonomisk levestandard. Husk dét, når I skal forhandle løn !!).

11) **Indekstal** : Tallet sættes = 100 på et bestemt tidspunkt. De øvrige tal angives i forhold hertil. (F.eks. Forbrugerprisindeks, lønindeks, byggeomkostningsindeks).

(Se: <http://www.dst.dk/Statistik/seneste/Indkomst/Priser/Forbrugerprisindeks.aspx>).

Erhvervstyper og arbejdskraftressourcer.

Erhvervene opdeles traditionelt i 3 hovedgrupper:

Primære erhverv: landbrug, skovbrug, minedrift.

Sekundære erhverv: industri og håndværk.

Tertiære erhverv = service-erhvervene: handel, transport, administration, sundhedssektoren, uddannelsessektoren etc.

Når man betragter forskellige typer lande og/eller det samme land til forskellig tid, ser man nogle karakteristiske erhvervsfordelinger, når man kikker på den %-vise fordeling af arbejdstagere i de 3 erhvervsgrupper.

Disse kan afbildes på mange måder. Én mulighed er et **3-kants-diagram**, der kan anvendes, når 3 talstørrelser (her: primære (P), sekundære (S), tertiære (T)) er angivet i % af den samlede mængde. I 3-kants-diagrammet afsættes tallene efter samme princip som i et almindeligt koordinatsystem: én grundlinie vælges som $P = 0\%$, og det modstående hjørne repræsenterer $P = 100\%$. Værdien $P = 10\%$ afsættes da parallelt med grundlinien.

Naturligvis tegnes ikke alle hjælpelinierne, men kun det fælles skæringspunkt for de 3 linier, ligesom krydset i et alm. koordinatsystem.

Rapport udarbejdes (se www.FlemmingSigh.dk).

Dansk industri.

En oversigt over dansk industri, som kan danne baggrund for besvarelsen af nedenstående opgave, findes i Statistisk Årbog på <http://www.dst.dk/aarbog> , især afsnittene om "Generel erhvervsstatistik", "Industristatistik" og "Udenrigshandel".

Hjælp hinanden med at løse opgaven.

Opgave:

Giv en karakteristik af dansk industri set ud fra en dansk, en EU og en global synsvinkel angående følgende:

- 1) Virksomhedsstørrelse? ("industrialokomotiver" -en fordel eller en ulempe?).
- 2) Hvad producerer vi? (**nicheproduktion** -fordele og ulemper?).
- 3) Omstillingsevne?
- 4) Netværksdannelse, koncerndannelser, internationalisering.
- 5) Markedsforhold?

Hvem er vores største handelspartnere?

Hvilke markeder kunne vi nok sælge mere til?

Hvorfor gør vi det så ikke?

6) Lokaliseringsforhold i Danmark.

Hvilke virksomhedstyper er koncentreret hvor?

Arbejdspladsernes globale vandringer - industrilokalisering.

De **industrilokaliserende faktorer** er de forhold en virksomhedsejer vil tage i betragtning, når virksomhedens fysiske placering skal vælges.

Opgave:

Hvor placerer hvilke arbejdspladser sig i EU, i resten af Europa samt globalt?

Giv eksempler på arbejdspladser, hvis fysiske placering især skyldes en enkelt af nedenstående faktorer.

Overvej samtidig, hvor Danmark har sin styrke.

1. Billig arbejdskraft.
2. Højtuddannet, dyr arbejdskraft.
3. Råstoffer.
4. Energi.
5. Marked.
6. Infrastruktur.
7. Industriel inerti.
8. Arealer.
9. Kommunal service.
10. Miljøkrav.
11. Politisk stabilitet.
12. Økonomisk støtte (EU).
13. Frizoner.
14. Andet.

Arbejdsstyrken i Danmark.

I Danmark kører debatten om, hvorvidt der er unge nok, og om de har den rigtige uddannelse til at dække arbejdsmarkedets behov i de næste årtier.

Både FN og andre mener, at der bliver et stort behov for indvandring til Europa inden for relativt få år. Samtidig står u-landene med store grupper af unge uden arbejde, men undertiden med en rimelig uddannelse og gode sprogkundskaber.

Opgave:

- a) Hvordan vil produktion og dermed arbejdspladser flytte sig i de næste årtier?
- b) Hvilke jobs vil blive i Danmark / Europa, og hvilke kvalifikationer skal de unge have?
- c) Hvilke arbejdspladser vil flytte til de østeuropæiske lande eller til u-landene?
- d) Hvilken indvandringspolitik mener du, at vi skal / bør føre?